

NOVÉ POISTNÉ PRODUKTY A TRENDY V OBLASTI POĽNOHOSPODÁRSKEHO POISTENIA NA SLOVENSKOM POISTNOM TRHU

NEW INSURANCE PRODUCTS AND TRENDS IN THE SPHERE OF AGRICULTURAL INSURANCE AT THE SLOVAK INSURANCE MARKET

Marián Tóth, Tibor Koščo

Anotácia:

Situácia v oblasti poistenia poľnohospodárskych podnikov a taktiež samotný poistný trh na Slovensku prechádza dynamickým vývojom. Poistenie produkcie patrí medzi najrizikovejšie poistenia zo všetkých druhov a celková výmera poistenej plochy je veľmi nízka. Poisťovne, ktoré ponúkajú poistenie poľnohospodárskych podnikov, preto hľadajú nové možnosti pre zvýšenie prijatého poistného. Jednou z možností je poistenie vložených nákladov.

Kľúčové slová:

riziko, poľnohospodárske podniky, poistenie plodín, poistenie nákladov, poistné krytie

Abstract:

Situation with the farmer insurance and also the insurance market develops very dynamic in Slovakia. Crop insurance is one of the insurance with the highest risk out of all insurance types and the total amount of insured yardage is very low. Insurance companies that offer insurance of agricultural enterprises look for new possibilities to rise the amount of insurance premiums. One of the possibility offers cost insurance.

Keywords:

Risk, agricultural enterprises, crop insurance, cost insurance, coverage

ÚVOD

V oblasti poistenia poľnohospodárskych podnikov sa po roku 1990 na Slovensku udiali mnohé zmeny. Rozšírila sa paleta poistných produktov na jednej strane a na strane druhej vznikli mnohé problémy, ktoré zapríčinili pokles objemu poistného o viac ako 65%. Hlavnými príčinami pre tento stav je zlá ekonomická situácia poľnohospodárskych subjektov a zvýšenie ceny poistenia.

Poisťovne sa snažia problematiku riešiť novými produktmi, medzi ktoré patrí aj poistenie nákladov spracovateľských podnikov alebo obchodných spoločností, ktoré predfinancovávajú poľnohospodárov. Je to poistenie, ktoré neviaže prostriedky poľnohospodárov na začiatku hospodárskeho roku a napriek tomu znižuje riziko podnikania v poľnohospodárstve v oblasti pestovania plodín.

CIEĽ A METÓDY

Cieľom príspevku je zhodnotiť vývojové trendy v oblasti poistenia na Slovensku za roky 1997-2002 a naznačiť nové možnosti riešenia rizikových faktorov v poľnohospodárskych podnikoch. V príspevku boli použité materiály Ministerstva pôdohospodárstva, Výskumného ústavu ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva

a závery vedecko-výskumnej práce Katedry účtovníctva a financií FEM, SPU V Nitre pod vedením Košča (1) „Vplyv finančnej politiky a finančných inštitúcií na podnikateľské aktivity subjektov v PPK“. V priebehu výskumu boli aplikované matematicko-štatistické metódy, ktoré vyústili do odporúčaní a záverov.

DISKUSIA

Podnikanie v oblasti poľnohospodárstva je vzhľadom na svoj charakter veľmi rizikové. Vo veľkej miere závisí od klimatických podmienok, ktoré nie je možné ovplyvniť. Mrazy, chlad, vysoké teplotné amplitúdy medzi dňom a nocou, suché počasie, výdatné zrážky a záplavy významne ovplyvňujú poľnohospodársku produkciu a celkové hospodárenie poľnohospodárskych subjektov. Do roku 1990 bolo riziko znižované systémom komplexného poistenia, ktoré zahŕňalo všetok majetok, plodiny a zvieratá ako celok a poistené boli všetky družstvá. Suma prijatého poistného predstavovala cca. 1 904 mil.Sk.

Po roku 1990 sa situácia v oblasti systému poistenia podstatne zmenila. Poistenie poľnohospodárskych podnikov sa rozdelilo na **zákonné** (napr. poistenie zodpovednosti za škodu) a **zmluvné**, ktoré sa ďalej delí na poistenie **povinné** a **dobrovoľné**.

Dobrovoľné zmluvné poistenie je zamerané na tri základné druhy:

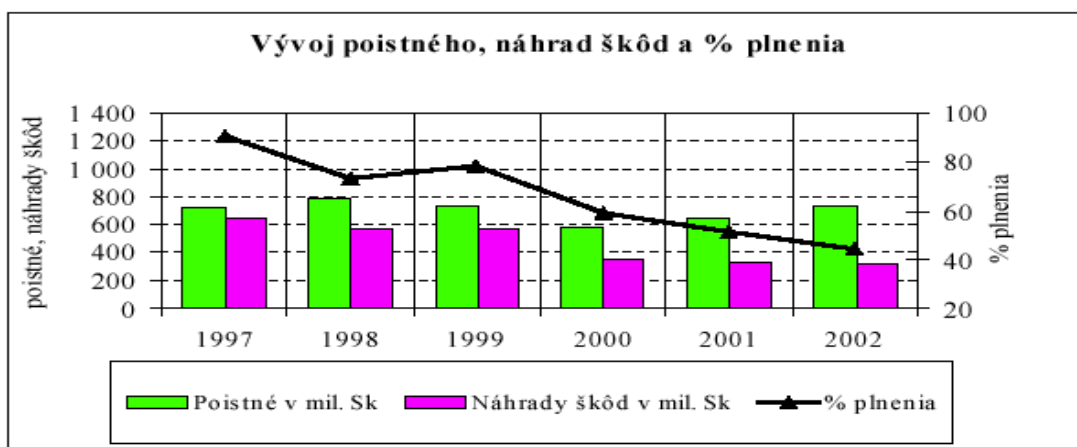
1. **poistenie majetku,**
2. **poistenie hospodárskych zvierat a**
3. **poistenie plodín.**

Poistenie poľnohospodárskych zvierat a poistenie plodín v období rokov 1997-2002 poskytovali 4 komerčné poisťovne- Allianz-Slovenská poisťovňa, a.s., UNIQA, a.s. (bývalá Otčina), R+V poisťovňa, a.s. a Generali, a.s. V súčasnosti (2004) reálne na poistení participujú už len 3 komerčné poisťovne: Allianz-Slovenská poisťovňa, a.s., UNIQA, a.s. a Generali, a.s.

Poľnohospodárske podniky uzavreli v roku 1997 dobrovoľné poistenie s objemom poistného 714 mil. Sk, čo bola suma viac než 2,5 krát nižšia, ako v roku 1990 pri systéme komplexného poistenia. Bolo to najmä dôsledkom dvoch základných faktorov:

- a) nízkej rentability a vysokej nákladovosti poľnohospodárskej výroby, ktorá viaže finančné zdroje na dlhé obdobie.
- b) v dôsledku klimatických zmien a s nimi súvisiacimi častejšími katastrofami (3-násobok tropických dní a väčší výskyt tropických dažďov) boli poisťovne nútené zvyšovať sadzby poistného, čím sa poistenie stalo pre poľnohospodárov drahším.

Graf č.1

Prameň: Informačné listy CD MP SR, VÚEPP

Vypracoval: VÚEPP, (Ing. Chrastinová)

V roku 2002 poľnohospodárske podniky uzavreli poľnohospodárske podniky dobrovoľné poistenie približne na úrovni roku 1997 –727 mil. Sk. V objeme prijatého

poistného je možné za roky 2001 a 2002 vidieť rastúci trend. Je to dôsledok dvoch základných faktorov:

- 1) posilneného riešenia rizikovosti poľnohospodárskych podnikov zo strany štátu v zmysle zákona o poľnohospodárstve č. 240/1998 Z.z. a č. 361/200 Z.z. a následne výnosu č. 3485/2/2001-100 Dotácie na podporu podnikania v poľnohospodárstve. Štát prostredníctvom dotácií uhrádzal a uhrádza časť poistného pri poistenie rastlinnej a živočíšnej výroby. V roku 2002 sa podpora oproti roku 2001 zvýšila. V prípade poistenia majetku pre prípad škody v rastlinnej výrobe spôsobenej ľadovcom alebo víchricou z 20% na 50% zaplateného poistného a v prípade poistenia majetku pre prípad škody spôsobenej veľmi nebezpečnými nákazami taktiež z 20% na 50% zaplateného poistného. Rovnaký spôsob riešenia rizikovosti uplatňoval štát aj v roku 2003 a 2004 avšak agregované údaje vývoja prijatého poistného za sektor nie sú zatiaľ známe.
- 2) zlepšujúcej sa finančnej situácie poľnohospodárskych podnikov.

Priebeh poľnohospodárskeho poistenia (v mil Sk)

Tab. č. 1

Predmet poistenia	1997			1998			1999			2000			2001			2002		
	P	N	N/P%	P	N	N/P%	P	N	N/P%	P	N	N/P%	P	N	N/P%	P	N	N/P%
Majetok	229	143	62,4	234	107	45,73	242	139	57,4	232	102	44	267	95	35,6	294	124	42,2
Plodiny	285	303	106,3	336	308	91,67	306	325	106,2	196	165	84,2	208	161	77,4	260	140	53,8
Zvieratá	200	201	100,5	212	156	73,58	182	109	59,9	157	79	50,32	170	75	44,1	173	60	34,7
Spolu	714	647	90,6	782	571	73,02	730	573	78,5	585	345	59,1	645	331	51,3	727	324	44,6

Prameň: Informačné listy CD MP SR, VÚEPP, vysvetlivky: P- poistné, N- náhrady

Vypracoval: VÚEPP, (Ing. Chrastinová), vlastné prepočty

Stav škodovosti nižšej ako 100% pretrváva už od roku 1991. Rozdiel medzi prijatým poistným a náhradami poistovne sa za posledných šesť rokov zvyšuje. Počas sledovaného obdobia poľnohospodárske podniky zaplatili na poistnom o 1 mld Sk viac, ako dostali v podobe vyplatených náhrad škôd. Túto skutočnosť však nie je možné hodnotiť ani jednoznačne pozitívne ani jednoznačne negatívne. Bolo by nesprávne očakávať ekvivalenciu výšky zaplateného poistného a prijatých náhrad a to z dôvodu charakteru poistenia.

Pestovanie mnohých plodín je v súčasnosti predfinancované spracovateľskými podnikmi alebo obchodnými spoločnosťami. Tieto subjekty poskytujú pestovateľom finančnú hotovosť alebo znižujú výšku nákladov, ktoré musí poľnohospodársky subjekt do pôdy vložiť, iným spôsobom (poskytnutie osív, agrochemikálií, ..). Obe strany podpíšu kontrakt o dodaní určitého množstva pestovanej plodiny na konci hospodárskeho roku.. Spracovateľský podnik alebo obchodná spoločnosť potom vyplatí pestovateľovi dohodnutú sumu za dopestovanú plodinu zníženú o finančné prostriedky poskytnuté vopred.

V poslednom období sa na poistnom trhu objavil produkt, ktorý znižuje riziko pestovania plodín bez viazania finančných prostriedkov poľnohospodárskych subjektov na začiatku poistného obdobia, ako to vyžaduje Občiansky zákonník. Je to **poistenie nákladov**, pri ktorom do poistného vzťahu s poisťovňou nevstupuje len poľnohospodársky subjekt, ale aj vyššie spomínané spracovateľské podniky alebo obchodné spoločnosti ako poistníci. Tieto si poisťujú svoje vložené náklady, ktoré predstavujú pohľadávky voči pestovateľom.

Nový produkt má niekoľko výhod pre všetky tri zúčastnené strany. Pre poľnohospodársky subjekt, pre poisťovňu a taktiež pre spracovateľský podnik alebo obchodnú spoločnosť:

Pre poľnohospodársky subjekt je veľkou výhodou skutočnosť, že nemusí platiť poistné na začiatku hospodárskeho roku, kedy býva zvyčajne jeho finančná situácia najhoršia. To mu umožňuje poistiť aj plochy, ktoré by za normálnych podmienok zostali nepoistené. Poľnohospodársky subjekt pritom platí len pomernú časť poistného na konci roku pri

konečnom vyúčtovaní so spracovateľským podnikom alebo obchodnou spoločnosťou. Objektívnou nevýhodou je skutočnosť, že nie je poistená hodnota produkcie, ale len výška vopred poskytnutých prostriedkov zo strany spracovateľských podnikov alebo obchodných spoločností.

Vzhľadom na väčšie množstvo poistených plôch a lepšie teritoriálne rozmiestnenie sa zvyšuje **diverzifikácia** rizika spojeného s pestovaním plodín. Tento fakt umožňuje poisťovniam znížiť sadzby poistného v niektorých prípadoch až o 30.% -Tóth, M (2). Existuje aj možnosť dodatočného zníženia poistného, ktorú predstavuje rozdelenie predpisu poistného na dve alebo tri splátky. Spracovateľský podnik alebo obchodná spoločnosť pritom v hotovosti uhradí len splátku prvú a ostatné splátky sú riešené prostredníctvom kompenzácií s náhradami za vzniklé škody. Na konci poistného obdobia dochádza ku konečnému zúčtovaniu, pri ktorom poisťovňa môže pri nízkej škodovosti na zostávajúce poistné poskytnúť poistníkovi zľavu podľa podmienok určených v poistnej zmluve.

Poistenie nákladov spracovateľských podnikov a obchodných spoločností môže výrazne zlepšiť komplikovanú situáciu poisťovní v oblasti poistenia plodín, kedy družstvá z vlastných prostriedkov nie sú schopné vstupovať do poistného vzťahu a platiť náklady poistenia sami. Vzhľadom na veľkosť poistených plôch sa výrazne zvyšuje objem poistného a tým aj zisk poisťovne, za predpokladu nízkej škodovosti v danom roku. Produkt bol zavedený do praxe na jar 1998 roku v súvislosti s poistením nákladov cukrovarov. Tie poskytujú pestovateľom osivo cukrovej repy a všetky potrebné agrochemikálie a hnojivá na daný rok.

Na zníženie rizika nenávratenia vložených nákladov zo strany poľnohospodárov cukrovary vstúpili do poistného vzťahu s poisťovňou, ktorá vyplatí cukrovaru náhradu v prípade vzniku poistnej udalosti. Tým sa rieši problém, ktorý sa objavoval v minulosti, že v prípade neúrody z dôvodu pôsobenia faktora krytého poistením poľnohospodárske subjekty neboli schopné uhrádzať svoje záväzky voči spracovateľom alebo obchodným spoločnostiam. Záväzky boli následne prenášané do nasledujúcich období, čím sa pestovanie danej plodiny v krajnom prípade stávalo pre poľnohospodársky subjekt neziskové.

ZÁVER

Poistenie nákladov spracovateľských podnikov alebo obchodných spoločností predstavuje alternatívu poistenia plodín. Znižuje riziko podnikania poľnohospodárskych podnikov, ktorých pestovanie plodín je predfinancované, a je pre pestovateľa podstatne lacnejšie ako klasické poistenie plodín.

Literatúra:

1. Koščo, T. et al.: Vplyv finančnej politiky a finančných inštitúcií na podnikateľské aktivity subjektov v PPoK VÚ E-X. Manuscript.
2. Tóth, M.: Analýza stavu poistenia poľnohospodárskych podnikov a nové produkty na poistnom trhu, In: Zborník z konferencie mladých vedeckých pracovníkov FEM Mladá veda, jej prínosy a perspektívy, Nitra, 2000, s.143, ISBN 80-7137-675-2
3. Internet <http://www.mpsr.sk> - Ministerstvo pôdohospodárstva SR

Kontaktná adresa autorov:

Doc.Ing Tibor Koščo, CSc, Ing. Marian Tóth
SPU v Nitre, Fakulta ekonomiky a manažmentu, Katedra účtovníctva a financií, Tr. A. Hlinku 2
94976 Nitra, tel.:00421376508146, e-mail:tibor.kosco@fem.uniag.sk, e-mail:marianto@hotmail.com